

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

No 2

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 832 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 29-fevralda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Ilm-fanga baxshida umr	10
Baxtiyor Islamov	
Kichik biznesni rivojlantirishda "yashil" iqtisodiyotni keng tatbiq qilishning ahamiyati	12
Gulnora Abdurahmonova Kalandarovna, Sanjar Baxodirovich G'oipnazarov	
Brand Capital as a Determinant of Institutional Prestige and Student Choice in the Higher Education System	18
Zufarova Nozima Gulamiddinovna	
Inson va atrof-muhit dialektikasi: nomutanosiblik ko'rsatkichlari va ekologik muammolar	26
Butaboyev Maxammadjon Tuychiyevich, Maxmudov Nosir Maxmudovich	
Yashil budjetlashtirish va uni O'zbekistonda joriy etish istiqbollari	32
Meyliev Obid Raxmatullayevich, Gofurova Kamola Xayrulla qizi	
Iqtisodiyotda ta'lim va fan integratsiyasining asosiy yo'nalishlari	37
Yormatov Ilmidin Toshmatovich	
Transport vositalari va yo'llar turizm transport infratuzilmasini rivojlantirishning muhim omilidir	41
Agzamov Shaxboz Akmalovich	
Bank xizmatlarini raqamlashtirish orqali samaradorligini oshirish	46
A. X. Salamov	
Biznes-reja baliqchilik xo'jaligi rivojlanishi uchun asos sifatida	50
Dosmurotova Shaxista Kengashovna	
Mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi va uning lizing munosabatlari rivojlanishi bilan bog'liqligi	57
Axmediyeva Aliya Toxtarovna	
Turizmni rivojlantirish imkoniyatlari	65
Ziyadullayev Ilhom Narkabilovich	
Tijorat banklari depozit operatsiyalari samaradorligini oshirish muammolari va ularni bartaraf etish yo'llari	69
Shamsiyev Nodir Muratovich	
Hududlarni rivojlantirishda xorijiy investitsiyalarning samaradorligini oshirish masalalari	74
Shagazatov Oybek bahodirovich	
Hududlar biznes muhitini rivojlantirish va samarali boshqarish yo'nalishlari	78
Davlatov Sanjar Abdimannonovich	
Ijtimoiy rivojlanish xulq-atvor paradigmasida yoshlarning tadbirkorlik faoliyatini tartibga solishning nazariy asoslari	82
Mirzatov Baxtiyor Toxirovich	
Korxonalar innovatsion faoliyatida raqamli transformatsiyaning muhim yo'nalishlari	86
Yuldasheva Kamola Miraliyevna	
O'zbekistonda agroturizmni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish (Buxoro viloyati misolida)	91
Yoriyeva Farangiz Murodillayevna	
Innovatsion tadbirkorlik muhitini kompleks baholashda xalqaro tashkilotlar tajribasi	96
Nazarova Umida Avazovna	
Turizm faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish samaradorligini oshirishning ayrim usullari	100
Mirzaxodjayev Alisher Botirovich	
Globalashuv sharoitida transchegaraviy suv resurslardan samarali foydalanishni boshqirish	105
Mirzayev Musurmon Umidullayevich	
Surxondaro viloyati iqtisodiyotida kichik biznes va tadbirkorlikning o'rni va ahamiyati	110
Fayziyeva Aziza Azamat qizi	
Ta'lim muassasalarida xarajatlarni moliyaviy nazorat etishning samaradorligi tahlili	115
Eshonqulov Davlatjon Rajabboyevich	

Ta'minot zanjirini boshqarishda transport logistikasi usullarini takomillashtirish.....	121
Zoxidova Nazokat Berdimurot qizi	
Blokcheyn texnologiyasida xavfsizlik masalalari	125
Mamadiyarov Zokir Toshtemirovich	
Развитие цифровой трансформации банковского сектора Республики Узбекистан.....	131
Абдурахманова Матлуба Махамдаминовна	
Asosiy fondlarni hisoblash va baholash usullarini takomillashtirish istiqbollari.....	137
Rixsimbayev Odiljon Qobiljonovich	
Marketingda tovar harakati tizimini optimallashtirish va modellashtirish	143
Sherzod Xolmurodovich Pardayev, Kamola Abdujabborovna Pardayeva	
Iqtisodiy rivojlanish uchun strategik taqsimlash strategiyalari: Investitsion Fond Portfellarning qiyosiy tahlili.....	150
Sultonboeva Munira bahodirovna	
Soliq munosabatlarining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati: ilmiy-nazariy qarashlar.....	156
Axrorov Zarif Oripovich, Saidmurodov Feruz Sodiqjon o'g'li	
Взаимосвязь инвестиционной стратегии с оценкой эффективности инвестиционного проекта	161
С. С. Алиева, А. Назаров	
Erkin iqtisodiy zonalarining faoliyati va boshqaruv mexanizmini takomillashtirish.....	169
Sheraliyeva Saida Azatovna	
Xizmat safari xarajatlari hisobining huquqiy asoslari	172
Ergashev Sarvar Xudoynazarovich	
Инклюзивное образование и его особенности	177
Зайнутдинова Умида Джалоловна	
Jismoniy shaxslarning mol-mulk va yer soliqlarini hisoblash va undirish samaradorligini oshirish yo'llari.....	181
Qurbonov Muxiddin Abdullayevich	
Mamlakatda soliq qarzdorligi vujudga kelishining asosiy sabablari va ularni qisqartirish yo'llari.....	186
Hakimov Ulug'bek Furqat o'g'li	
Mulk qiymatini baholash tushunchasi, baholash obyektlari, baholanadigan qiymat turlari.....	190
Izbosarov Boburjon Bahriddinovich, Yoqubboyev Ilhomjon G'ulomjon o'g'li	
O'zbekistonda sug'urta xizmatlarining zamonaviy transformatsiyasi.....	195
G. Adilova	
Biznes subyektlarida samaradorlik masalalarini o'yinlar nazariyasi usuli bilan baholash.....	199
Mardiyev Nurali	
Yengil sanoatda "lean production" konsepsiyasini tatbiq etishning amaliy jihatlari.....	205
Yaxyayeva Inobat Karimovna	
Soliq salohiyatini baholash usullari va ularning tadbirkorlik subyektlari faoliyatiga ta'siri tahlili	209
Borotov Sharofiddin Jumaqul o'g'li	
Ko'chmas mulk bozorini baholashning institutsional asoslari	215
Ishonqulov Nizamjon Fayzullayevich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm xizmatlarini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari.....	223
Amriyeva Shaxzoda Shuxratovna	
O'zbekistonning bank-moliya tizimi hamda unda Islom moliyasi instrumentlarini jalb etishdagi joriy tendensiyalar	228
Eshimov Alisher Dasmurodovich	
Tashqi savdoda notarif usullarni qo'llashning iqtisodiy oqibatlarini aniqlash metodologiyasi (rivojlangan davlatlar tajribasi)	236
Norqobilov Akobir Iso o'g'li	
Reklama xizmatlari va uning subyektlar samaradorligini oshirishdagi imkoniyatlari.....	242
Rabbimov Elbek Abdulloyevich	
Ijtimoiy siyosatni amalga oshirishda sog'liqni saqlash tizimini moliyalashtirish asoslari	247
Imonqulov Nuriddin Qo'shmon o'g'li	

Tijorat banklari biznes ekotizimini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	252
Shoymardonov Orziqul Jo'ra o'g'li	
Majburiy tibbiy sug'urtaning vujudga kelishi va o'ziga xos xususiyatlari.....	258
Kenjayev Soxib Sayfiyevich	
O'zbekiston Respublikasida zamonaviy soliq ma'murchiligini joriy etish orqali budjet-soliq siyosati samaradorligini yanada oshirish	262
Yuldasheva Shaxnoza Xojiakbar qizi	
Jahon iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida derivativlar bozorining roli	268
Shokirov Mirkamol Mirolim o'g'li	
Boshqaruv hisobida mas'uliyat markazlarini tashkil etish masalalari	276
Sobirov Otabek Olimjonovich	
Davlat moliyasini boshqarishda moliyaviy nazorat usullaridan samarali foydalanish yo'llari	279
Kultayev Farxod Shavkatovich	
Tijorat banklari foydasi va rentabillik ko'rsatkichlariga ta'sir etuvchi omillar tahlilini takomillashtirish	283
Normo'minov Temurbek Sheraliyevich	
O'zbekiston Respublikasida tijorat banklari aktivlar sifatini oshirish yo'llari	286
To'ychiyev Otabek Shamshiyevich	
Venchur kapitalining mohiyati va O'zbekistonda venchur tizimini rivojlantirishning institutsional asoslari.....	290
Tadjibayeva Nigora Gulomjonovna	
Innovatsiyalar: zamonaviy iqtisodiyot uchun innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash zarurati.....	295
Malikova Dilrabo Muminovna, Tursunov Jahongir Ulug'bek o'g'li	
Budjet daromadlarining shakllanishida egri soliqlarning ta'sirini ko'p omilli ekonometrik modellashtrishda tahlil qilish.....	299
Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlarida investitsion jozibadorlikni oshirish yo'llari.....	304
Abdullayev Boburjon Akbaralievich	
Barcha tadbirkorlik subyektlariga teng raqobat sharoitini yaratishda soliq imtiyozlarining o'rni	308
Akbarov Akmalxon Akrom o'g'li	
Hisob siyosati va unda biologik aktivlar hisobini yoritib berish tartibini takomillashtirish	312
Mirzayeva Nargiza Batirovna	
Talabalarining oilali bo'lishiga ta'sir etuvchi omillarga iqtisodiy baholashda yangicha yondashuv.....	316
O. U. Shomurodov, A. A. Suyarov, Z. U. Uroqov, J. S. Urazov, A. T. Ablahatov	
Ways to Use the Experience of Foreign Countries in Creating a Beneficial Business Environment for Entrepreneurship And Improving Taxation	321
Mukhlisa Ikramova	
Aholi turmush darajasini oshirishda moliyaviy savodxonlikning o'rni va iqtisodiy rivojlanishga ta'siri	327
Yusupov Muhammadali Soxib o'g'li, J.D. Xojiyev	
Temir yo'l sanoat korxonalarida ijtimoiy-mehnat munosabatlarini boshqarish bo'yicha xorijiy tajriba.....	331
Kadirova Sharofat Amonovna	
Механизм внедрения аутсорсинговой деятельности в АО “Ўзтемирўйўйловчи”	334
Н. Э. Кахарова	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni yanada rivojlantirish investitsiyalarni jalb qilishda xorijiy mamlakatlar tajribasi	339
Sharipov Bobur Anvar o'g'li	
“STEKLOPLASTIK” MJCHning bozordagi strategik holatini tahlil qilish	344
Musyeva Shoira Azimovna	
Agrar sektorda ekologik toza mahsulotlarni ishlab chiqarishning nazariy masalalari.....	350
M. Sh. Nazarova, Z. S. Kazakova	
Methodological Foundations of Bank Lending and Classification of Factors Affecting the Features of Obtaining Loans.....	355
Raxmanova Laylo bahodirovna, A. Karimova	

Agrosanoat klasterlarda tovar-moddiy zaxiralar samaradorligini KPI orqali baholash uslubiyati	359
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich	
Faol tadbirkorlar faoliyatida kambag'al oilalarni iqtisodiy-ijtimoiy holatini yaxshilash imkoniyatlari.....	364
Salamov Ibrohim, Nazarova Maryam Sharifovna, Kazakova Zulayxo Saloxiddinovna, Jonibekov Faxriddin Beknazarovich, Kudratov Rizo Turdibayevich, Ulmasova Oygul Baxtiyorovna, Xamdamova Nasiba Ablakulovna, Xudayberdiyeva Ma'rifat Umarovna	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar strategiyasi tahlilining o'ziga xos xususiyatlari	371
Tursunova Shaxnoza Farxod qizi	
Процессы цифровизации АО "Hududgazta'minot"	375
Хусанов Кахрамон Нишонович	
O'zbekistonda aholi turmush darajasini oshirish yo'llari.....	380
Abdullayeva Madina Kamilovna, Eldorbekov G'ofurbek Iskandarbek o'g'li	
Aholi farovonligini oshirishda tadbirkorlik subyektlari uchun kredit tizimini takomillashtirish mexanizmi	383
Bobayev Isroiljon Abdinabiyevich	
Mamlakatga jalb qilingan xorijiy kapitalning tovarlar va xizmatlar importi salohiyatiga ta'sirini ekonometrik modellar bilan baholash	388
Saydullayev Azamat Jo'raqul o'g'li	
O'zbekistonda bank xizmatlari raqobatbardoshligini baholash mazmuni va o'ziga xos xususiyatlari.....	396
Sh. Madraimov	
Kapital bozorida sug'urta kompaniyalar institutsional investor sifatida	399
Xasanova Lola Mamasharifovna	
Yangi O'zbekiston strategiyasida institutsional islohotlarni yanada chuqurlashtirish va ko'p funktsiyali raqamlashtirishning ilmiy asoslari	402
B. B. Berkinov	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari orqali jinoiy yo'l bilan olingan daromadlarni legallashtirish mexanizmlari	411
G'afurov Umidjon Bahodir o'g'li	
Rivojlangan mamlakatlarda keksa fuqarolarning bandligini oshirish kam ta'minlangan aholi qatlamini qo'llab-quvvatlash usuli sifatida (Yaponiya tajribasi misolida)	415
Karimov Bekzodjon Ilxomovich	
Tashqi savdoni oshirishda boj-tarif siyosatini takomillashtirish mexanizmlari	422
Pardayev Ilhomjon G'ulomjon o'g'li	
Финансы или корпоративные финансы	428
Уринов Бобур Насиллоевич	
In Ensuring Economic Development in the Country Green Economy and its Features	434
Akhunova Shakhistakhon Nomonjanovna, Abdusattorova Mokhirabonu Abdugoppor kizi	
Tijorat banklarining investitsiya faoliyatini rivojlantirish yo'nalishlari	439
Jo'rayev O'ktam Panji o'g'li	
Сокращение уровня бедности в Узбекистане	445
Амирджанова Ситора Суннат кизи	
Paxtachilik sohasida ishlab chiqarish jarayonlari samaradorligini oshirishning innovatsion yechimlari va uning foydaga ta'sirini baholash	450
S. B. Inoyatov	
Tijorat banklarida muammoli kreditlar bilan ishlash amaliyotidagi muammolar va ularni barataraf etish yo'llari.....	455
Maxmudov Rahimjon Hamid o'g'li	
Mahalliy budjet daromadlarining nazariy va ilmiy asoslari	462
Ollokulova Feruza Mansurovna	
Kambag'allikni qisqartirish – aholi turmush farovonligini ta'minlashning muhim omili	465
Usmanov Baxodir Baxtiyorovich	
Raqamli marketingni rivojlantirish zaruriyati	471
Xalmuxamedova Zeboxon Babaxanovna	

Tijorat banklari o'rtasidagi raqobatni rivojlantirish orqali fond bozorida aksiyalar narxini barqarorligini ta'minlash istiqbollari	475
M. Yuldosheva	
Konchilik sanoati korxonalarida innovatsion faoliyatni rivojlantirish mexanizmlarining ilmiy-nazariy asoslari	482
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
O'zbekistonda banklar moliyaviy xizmatlari va ular sifatining amaldagi holati tahlili	489
Mirzayev Mirza Abdullayevich	
Oliy ta'lim muassasalarining iqtisodiy samaradorlikning raqobatbardoshligini institutsional tahlil qilish mexanizmi	494
Saydullayeva Saodat Abdumajidovna	
Integrasiya sharoitida to'qimachilik sanoatining rivojlanishi	501
Ziyayeva Muhtasar Mansurdjanovna	
Auditorlik tekshiruvini tashkil etish va o'tkazish jarayonlarini takomillashtirish	505
Karamatova Noiba Husnitdinovna	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashning nazariy jihatlarini	512
Mamatov Mamajan Axmadjonovich	
Экономическое сознание и экономическое мышление: теоретический анализ.....	519
Пардаев Мамаюнус Каршибаевич, Мухаммедов Мурод Мухаммедович	
O'zbekiston respublikasi tijorat banklari tomonidan qurilish korxonalarini kreditlashni takomillashtirish yo'llari	524
Sultanov Baxram Begdullayevich	
Роль искусственного интеллекта в современных технологиях медиаобразования в высших учебных заведениях.....	528
Самигова Гуландом Абдужаббаровна	
Talabalarga moliyaviy yordam dasturlari va ularning ta'lim sifatiga ta'siri	536
Mirzayeva Muhlisa Ubaydullo qizi	
Mintaqaviy investitsion jozibadorlik va investitsion siyosat: nazariy talqin	541
Muminov Akmal Tulkunovich	
Mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida oliy ta'lim tizimining ta'siri	545
Nasimov Adiz Azamat o'g'li, Baxtiyorova Jasmina Jasurovna, Axrorov Zarif Oripovich	
Respublikada fermer xo'jaliklarga xizmat ko'rsatishni rivojlantirish va agroxizmatlar bozorini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash imkoniyatlari	550
Shukurov Ilxom Safarboyevich	
Turli mamlakatlarda oliy ta'limni moliyalashtirish yo'llari	557
Umarova Moxigul Maxmayunus qizi	
Dehqonchilikni innovatsion asosda rivojlantirishning xorijiy tajribasi.....	562
Yuldashev G'iyos Turabekovich	
Tijorat bank xizmat turlarini islomiy bank xizmatlari orqali rivojlantirish istiqbollari	566
Bayjanova Gozzal Sarsengaliyevna	
Qishloq xo'jaligi mahsulotini baholash va hisobga olishning uslubiy jihatlarini takomillashtirish	572
Boltayev Abror Sayitmuradovich	
Секреты интересного урока в начальной школе.....	579
Гараева Олеся Владимировна	
Iqtisodiyotni barqaror rivojlanishda yashil iqtisodiyotning o'rni.....	582
Ibragimova Gulchehra Toxirovna	
Mahsulot va xizmatlarni raqamli transformatsiyasini amalga oshirish algoritmi.....	586
Kucharov Abrorjon Sobirjanovich, Bobojonov Azizjon Babaxanovich, Abdurakhmonov Abdumalik Abdurashidovich	
O'zbekiston Respublikasining soliq tizimi mamlakatda yashirin iqtisodiyot ulushini qisqartirish vositasi sifatida.....	593
Nabiyev Feruz Nurmurodovich	

Fundamentals of Innovative Management and its Organizational Control	599
Akramova Aziza Abduvohidovna, Maqsudov Bunyod Abdusamatovich	
Moliyaviy menejment tizimini rivojlantirishda raqamli marketingdan foydalanishning afzalliklari.....	604
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich	
Оценка экономической эффективности использования фотоэлектрической тепловой установки.....	608
Жураев Ислон Рахматович, Юлдошев Исроил Абриевич, Жураева Зухра Исламовна	
Ilmiy darajali kadrlar tayyorlash sohasida xalqaro tajriba.....	614
Fazliddinov Shohruh Shamsiddinovich	
Turizm infratuzilmasi va uning tarkibiy tuzilishi	621
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li	
Oliy ta'lim xizmatlari bozorining rivojlanishi sabablari.....	625
Abdukadirova Kamola Azimovna	
Mintaqada turizm sohasini rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribalari.....	629
Isomiddinov Inomjon Qurvonali o'g'li	
Ichki turizmni rivojlantirish bo'yicha infrastruktura holati.....	636
Dehqonov Burxon Rustamovich	
Soliqqa tortish maqsadida kadastr qiymatlarini aniqlash mexanizmlarini takomillashtirish yo'llari.....	642
Kamilov Abror Anvarovich	
O'zbekistonda uylarning energiya samaradorligini oshirish	647
Dodiyev Fozil O'tkurovich	
O'zbekistonda talant menejmentni tatbiq etish istiqbollari.....	653
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tibbiyot sohasini moliyalashtirish istiqbollari.....	658
Muxammadiyev Ramz Zoirjon o'g'li	
Bulutli texnologiyalardan foydalangan holda resurs xarajatlarini optimallashtirish: tahlil va boshqarish	663
Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li, Karabayev Rustam Zafarovich	
Milliy iqtisodiyotni rivojlanishida sug'urta institutlarining tutgan o'rni.....	673
K. A. Sharipov, D. Jo'rayev	
Tadbirkorlik nazariyasining evolyutsion talqini.....	678
Aripov Oybek Abdullayevich	
Enhance Export Potential of Private Entrepreneurship and Small Venture.....	683
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi	
Mintaqa barqaror rivojlanishini cheklovchi ekologik omillar tahlili.....	690
Adilova Marg'uba Tursunaliyevna	
Improving the Efficiency of Industrial Enterprise Activities in the Age of Digital Technologies	698
Avloqulova Sadoqat Sobirjon qizi	
A study of green marketing practices in the retail industry – Advantages and disadvantages.....	705
Davronova Zilola Gulomovna	
Tijorat banklarining korporativ xizmatlarini transformatsiyalash jarayonini rivojlantirish.....	709
Farmanova O'g'li Aliqul qizi	
Davlat moliyaviy nazorat tizimini rivojlantirish istiqbollari.....	715
Maxmudov Azamat Normuradovich	
Xorijiy banklarning moliya injiniringi mahsulotlari va rivojlanish istiqbollari	721
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
O'zbekistonda turizm xizmatlari imkoniyatlari: muammo va yechimlar	727
Fayziyev Oybek Raximovich, Xalikov Saydilla Abdraxmanovich	
Sanoat klasterlarini shakllanishining simulyatsiya modelini yaratish	734
Xakimov Ziyodulla Axmadovich, Axmedova Rayxona Jasurbek qizi	
Hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning xususiyatlari va ustuvor yo'nalishlari	741
Tolibjon Qazaqov Sharifjon o'g'li	
Raqamli iqtisodiyotda zamonaviy texnika va texnologiyalarning xususiyatlari.....	747
Xusanov Ulugbek Nishanovich	

Biologik aktivlar va qishloq xo'jaligi mahsuloti joriy hisobini tashkil etish bo'yicha xorijiy tajribalar	752
Yusupova Mahfuza Baxtiyor qizi	
Mulkchilikning iqtisodiyotdagi ahamiyatini qiyosiy tahlil qilish (O'zbekiston va Shvetsiya misolida)	757
Odil Norboyev	
Ipoteka krediti riskining ayrim nazariy jihatlarini	761
Xamraqulova Gulnozaxon Faxriddin qizi	
Xalqaro turizm bozorining rivojlanish tendensiyalari va unda O'zbekistonning ishtiroki	764
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, Bobobekova Nargiza Baxtiyorovna	
Tijorat banklari fond bozoridagi aksiyalar narxini o'zgarishini ebo moduli orqali aniqlashning ekonometrik tahlili	769
Yuldoshova Manzura Ollashkurovna	
Organizational mechanism of sustainable development of the tourism industry, role and application of technologies	780
Sayfutdinov Shuxratjon Sultonovich	
Banklarda risklarni diversifikatsiyalashning mohiyati va ahamiyati	787
Baxriddinov Sharofiddin	
Davlat oliy ta'lim muassasalarida daromad va harajatlarning o'zaro mutanosibligi	793
Gafurov Anvar Bazarbayevich	
To'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarning O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri: tahlil va istiqbollar	799
Raxmanov Bekzod Ibragimovich	
Инновационный и развивающий менеджмент в сфере услуг	803
Ахтамова Моҳигул Эркиновна	
Ishsizlarni kasb-hunarga o'qitish asosida raqobatbardoshligini oshirish	807
Bakiyeva Iroda Akbarovna	
Dehqon xo'jaliklarida yetishtirilgan grek yong'og'ini iste'molchilarga yetkazib berish yo'llari	811
Inobatov Abror Boshlarovich	
Комплаенс и риск менеджмент в международных гуманитарных организациях	817
Мухамеджанов Баходир Кахрамонович	
Ipakchilik korxonalarida innovatsion faoliyatni boshqarishning o'ziga xos xususiyatlari	822
Aliyeva Nodiraxon Abdumalikovna	
Soliqlarning yig'iluvchanligi va unga ta'sir etuvchi omillar tahlili	826
Abdurasulov Alisher Abdurasulovich	

DEHQON XO'JALIKLARIDA YETISHTIRILGAN GREK YONG'OG'INI ISTE'MOLCHILARGA YETKAZIB BERISH YO'LLARI

Inobatov Abror Boshlarovich

I.f.f.d. (PhD), Renessans ta'lim universiteti "Iqtisodiyot" kafedrası dotsenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada muallif dehqon xo'jaliklari yong'og' biznesini rivojlantirish ushbu jarayonning huquqiy konsultatsiyasini kengaytirish imkoniyatlarini baholaydi. Yong'oqni ishlab chiqarish va istemolchilarga yetkazib berish, eksport qilish bo'yicha keng tahlil materiallarini taqdim etadi.

Kalit so'zlar: grek yong'og'i, biznes, ratsion, ixtisoslashtirish, tavakkalchilik, intensiv texnologiyalar, payvandlash, seleksiya, zamonaviy navlar, plantatsiya, vegetativ, yillik samarali harorat miqdori, tog'li va tog' oldi hududlari.

Abstract: The authors in this article assess the possibilities of developing a nut business in the republic and expanding the legal consolidation of this process. They provide extensive analytical materials regarding the production and export of walnuts.

Key words: land resources, level of utility, redistribution, land market, organizational and economic mechanism, raising efficiency, economics, nut processing, walnut, specialization, risk, selection, mountainous and foothill areas, biological opportunity.

Аннотация: Авторы в данной статье оценивают возможности развития орехового бизнеса в республике и расширение правового закрепления данного процесса. Дают обширные аналитические материалы относительно производства и экспорта грецкого ореха.

Ключевые слова: земельные ресурсы, уровень полезности, перераспределение, рынок земли, организационно-экономический механизм, повышение эффективности, экономика, переработка ореха, специализация, риск, отбор, горные и предгорные районы, биологическая возможность.

KIRISH

Jahonda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va grek yong'og'i yetishtirish sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqotlarda insonlarning kundalik sog'lom oziqlanish masalasiga alohida urg'u berilmoqda. Bunday sharoitda to'yimli va inson organizmini muhim ozuqa elementlari bilan ta'minlaydigan mahsulotlar ishlab chiqarishni kengaytirish ilm-fan va amaliyot uchun muhim vazifalar qatoriga kiradi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 28-yanvardagi PQ-4575-son "O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligini rivojlantirishning 2020–2030 yillarga mo'ljallagan strategiyasida belgilangan vazifalarni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi, 2019-yil 23-avgustdagi PQ-4424-son "Respublikada o'rmonlardan foydalanish samaradorligini oshirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi, 2017-yil 1-iyundagi PQ-3025-son "Yong'oq ishlab chiqaruvchilar va eksport qiluvchilar uyushmasini tuzish va uning faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi qarorlari hamda mazkur faoliyatga tegishli boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirishda muayyan darajada xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Grek yong'og'i ishlab chiqarishni rivojlantirish, mahsulot ishlab chiqarish iqtisodiy samaradorligini oshirish, mahsulotning bozorgirlik xususiyatlarini yaxshilash, yong'oq ishlab chiqarish jarayoniga investitsiyalar jalb etish, dunyoda grek yong'og'i yetishtirish xususiyatlari va ulardan foydalanish masalalari yuzasidan tegishli ilmiy va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish xorijlik M.Konstantinova, Yu.Grinyuk, S.G.Biganova, Yu.I.Suxorukix, A.P.Lugovskoy, S.A.Nam, N.G.Petrova, Z.A.Ibragimov, O.Yurina, O.Yu.Orlova kabi olimlarning tadqiqotlarida o'z aksini topgan. O'zbekiston sharoitida esa grek yong'og'i yetishtirish sohasining iqtisodiy muammolari yechimlarini topish, sohani rivojlantirish masalalariga B.Nosirov, O.Shaymatov, H.Hamroyev, D.Yormatova, M.Abdujabborov, N.Xushmatov kabi olimlar tomonidan olib borilgan ilmiy tadqiqotlarda e'tibor qaratilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotlar jarayonida qiyosiy tahlil, abstrakt fikrlash, iqtisodiy hisob-kitob, ekspert baholash, dehqon xo'jaliklarida monografik kuzatish usullaridan foydalanilgan.

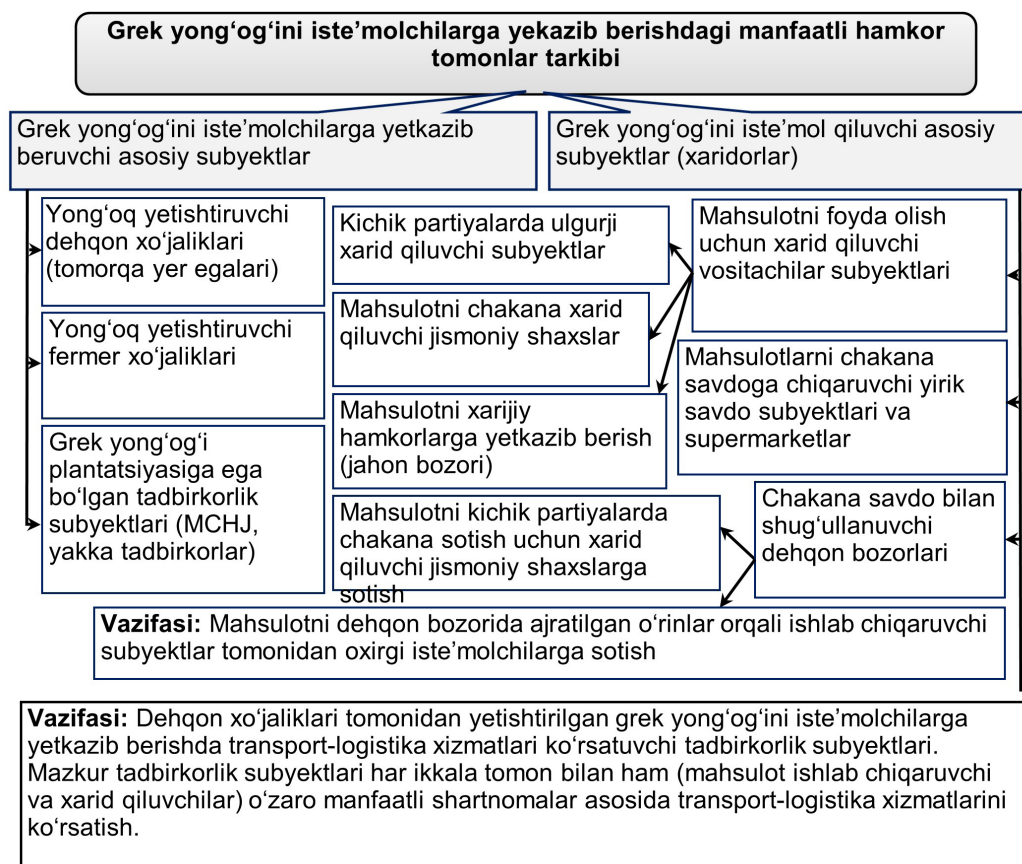
TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekistonda qishloq xo'jaligi, xususan, yong'oqzorlar tog' yon-bag'irlari yerlaridan samarali foydalanish imkonini berishi, daraxtlar ildizi esa tuproq eroziyasiga qarshi kurashda, sel yuvishining oldini olish tadbirlarini amalga oshirishda ham beqiyos ahamiyatga egaligi, boshqa ekinlar uchun ixota sifatida xizmat qilishi yong'oqning iqtisodiy-meliorativ ahamiyatini o'zida aks ettiradi.

Tadqiqotlar ko'rsatishicha, tadbirkor uchun iqtisodiy jozibadorlik ichki va tashqi bozorda grek yong'og'iga talab doimiyligi, talabning miqdori muttasil ortib borishi bilan bog'liq. Bunda:

- yong'oqning ilm-fan munozarasiz ko'rsatkichlar bilan isbotlagan insonlar ratsionidagi oziq-ovqat sifatidagi ahamiyatining jamoatchilik ongiga tobora kengroq sindirib borilishi;
- jahon bozorida yong'oq yetishtirish hajmining bozor talabidan ancha kamligi, sifatini buzmay, hajmini kamaytirmay tashishga qulayligi;
- saqlash, tashish va tushirishning murakkab texnika talab qilmasligi uning yuqori darajadagi jozibadorligini yuzaga keltiradi.

Dehqon xo'jaliklarida sotish uchun grek yong'og'ini iste'molchilarga yetkazish jarayoni samaradorligini oshirish bilan bog'liq tadbirlarning vaqt va makon doirasidagi, ishlab chiqaruvchiga va shuningdek, sotuvchiga ortiqcha xarajatlarni tejagan holda eng ko'p foyda olishni ta'minlaydigan ketma-ketligini tashkil qilish ahamiyatlidir. Mazkur ketma-ketlik mahsulotlarni yetkazib berishning o'z o'rnida har bir bo'g'inida mehnatni tashkil qilish, grafik ishlab chiqish, axborot tayyorlash va hodimlarga yetkazib, sifatni ta'minlash uchun hamda mehnat xavfsizligi qoidalari bo'yicha xodimlarni o'qitish kabi tadbirlarni o'z ichiga olishi lozim. Sotuvga mo'ljallangan grek yong'og'ini iste'molchilarga yetkazib berish jarayoni asosan, tomonlar o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlardan tashkil topgan bo'lib, uning asosini mahsulotni sotish va xarid qilish yuzasidan tuzilgan shartnoma tashkil qiladi. Bunda hamkor tomonlarning biri bu mahsulot sotuvchi, ikkinchi tomon xaridor hisoblanadi (1-rasm).

1-rasm: Grek yong'og'ini iste'molchilarga yetkazib berishdagi manfaatli hamkorlar tarkibi, asosiy vazifalari¹

1 Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

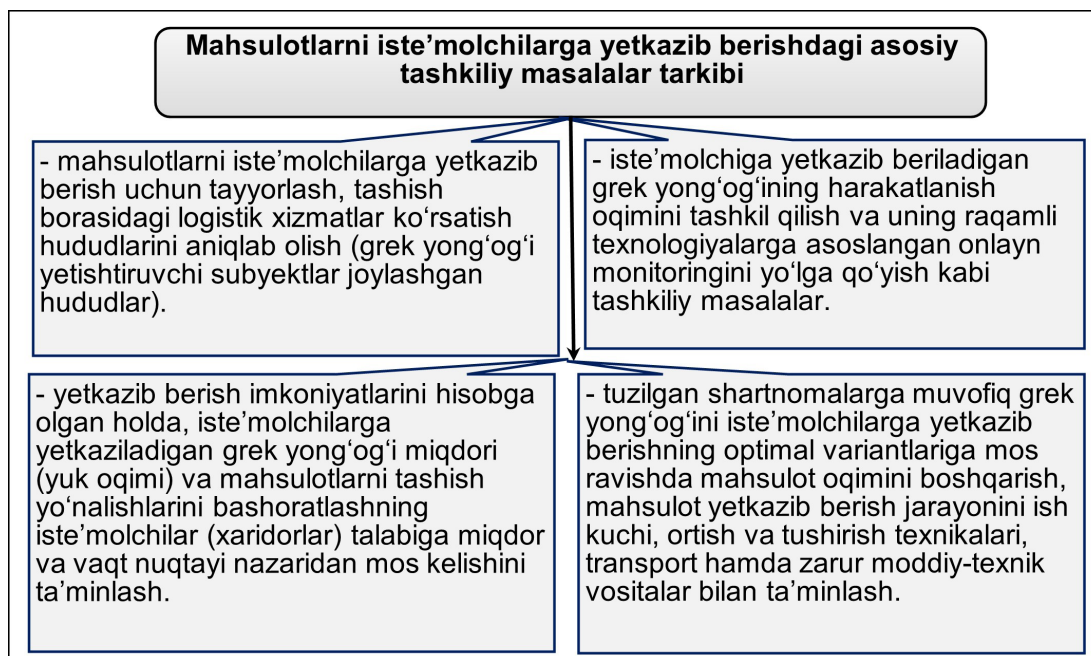

Dehqon xo'jaliklari yetishtirgan grek yong'og'ini iste'molchilarga yetkazib berishda transport logistik xizmatlar ko'rsatuvchi tadbirkorlik subyektlari har ikkala tomon bilan ham manfaatli shartnomalar asosida transport-logistika xizmati ko'rsatishi mumkin. Bunday xizmatlar dehqon xo'jaliklariga hududlarda faoliyat yurituvchi yong'oq tayyorlovchi subyektlar ham ko'rsatishi mumkin. Sotuvi va xaridor tomonlar turli maqomga, mahsulotdan foydalanish bo'yicha turli iqtisodiy erkinlikka yoki mahsulot xarid qilish maqsadiga ega bo'lishi mumkin. Ammo, mahsulotni iste'moliga yetkazish bu – mahsulotni jismoniy jihatdan bitta manzildan ikkinchisiga (xaridor omborxonasiga, savdo nuqtasiga) tashish jarayonidan iborat bo'ladi.

Ta'kidlash lozimki, mahsulotni yetkazib berish o'z ichiga mahsulotni tayyorlash, ortish, tushirish va tashish uchun qulay shakllarda qadoqlash, mahsulotni tashish davrida sifat nazoratni ta'minlash bilan bog'liq ko'plab texnologik jarayonlarni qamrab oladi. Shu boisdan mahsulotni iste'molchilarga yetkazib berish masalasini alohida logistik tizim doirasida yoki logistik xizmatlar ko'rsatuvchi subyektlar faoliyati bilan bog'liq holda ham qarab chiqish kerak.

Ayni paytda mahsulotning tashishga chidamliligi ichki yoki tashqi bozorga chiqishini hisobga oladigan bo'lsak, transport turini tanlashda dehqon xo'jaligi tashish tannarxini arzonlashtirish uchun transport turini va tashish usulini tanlash imkoniyatiga ega.

Mahsulotni yetarli miqdorda va muntazam ravishda yetkazib berish dehqon xo'jaliklari xususiyati hamda yong'oq yetishtirishning mavsumiyligiga mos keluvchi mobil logistik infratuzilmani taqozo etadi. Bunda quyidagi bir qator muhim tashkiliy masalalarni hal etish tavsiya etiladi (2-rasm):

2-rasm: Grek yong'og'ini iste'molchilarga yetkazib berish tizimida mobil logistik infratuzilma faoliyatidagi tashkiliy masalalar²

Yuqorida tilga olingan tashkiliy vazifalarni bajarishning sifati ko'plab omillarga bog'liq. Jumladan, yong'oq bozorida konyunktura o'zgarishi, yetishtiruvchi va iste'molchilar to'g'risidagi marketing axboroti bilan ta'minlash darajasi, logistik tizim faoliyati hamda xizmatlar sifatiga hamkorlar qo'yyadigan talablar o'zgarishi, mahsulotni iste'molchiga yetkazib berish bilan bog'liq logistik tizim faoliyatini moddiy-texnik jihatdan ta'minlash borasidagi muammolar shular jumlasidan.

Mahsulotlarni iste'molchilarga yetkazib berish tizimidagi doimiy ritm buzilishi, iste'molchilar (xaridorlar) faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, iste'molchi savdo sohasi subyektlari bo'lsa, uzilish holati ancha sezilarli hisoblanadi. Bu holatda iste'molchi o'z xarid qilish portfeliga o'zgartirish kiritgan holda tavakkalchilik xavfini kamaytirish uchun uni diversifikatsiyalashga harakat qiladi. Natijada esa shartnoma intizomini muntazam buzgan holda o'z imidjini obro'sizlantiradigan yetkazib beruvchilar mahsulotlariga bozor talabi pasayib borishi uchun shart-sharoitlar yuzaga keladi. Bu esa o'z o'rnida grek yong'og'ini sotish tizimi izdan chiqib mahsulot saqlanib qolishi, sotishning qiyinlashishi tufayli ishlab chiqaruvchilarda iqtisodiy muammolar kelib chiqishiga sabab bo'ladi.

² Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

Yana bir tomondan grek yong'og'i yetishtirishning mavsumiyliги tufayli, iste'molchilarga yetkazib beriladigan mahsulotlarning yil davomida bir maromda amalga oshirilishi uchun savdo tarmoqlarida mahsulot sotuvga chiqariladigan zaxiralarini yaratishni taqozo qiladi. Bu ayniqsa, grek yong'og'ining uzoq muddat saqlash uchun qulayligi ishlab chiqaruvchilar uchun ko'proq foyda olish uchun imkoniyatlar yaratib berishi mumkin. Ya'ni dehqon xo'jaliklari yilning mahsulotlarga baho o'sadigan mavsumlarida (davrida) ombor zaxirasidan bozorga mahsulot taklif qilish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Mahsulotni iste'molchilarga yetkazib berishni, ishlab chiqaruvchi yoki transport logistika xizmati ko'rsatuvchi (tayyorlovchi) subyektlar tomonidan amalga oshirishda, logistik modelni shakllantirish lozim. Bunda yetkazib berish maqsadi, vazifa va turlarining iste'molchi talabiga mosligini nazarda tutiladi, yetkazib berish marshruti optimallashtiriladi. Vaqt omili mahsulot sotish borasida o'ta muhimligi e'tiborga olinadi.

Masalan, grek yong'og'i tashishga qulay va saqlashda murakkab jihozlangan haroratni boshqarish rejimiga ega saqlash obyektlarini talab qilmasada, yuqori harorat sharoitida saqlash grek yong'og'i mag'zidagi yog'lar tarkibida kimyoviy o'zgarish sodir qilib, mahsulot ta'mi o'zgarishiga olib kelishi mumkin. Shu bois grek yong'og'ini iste'molchilarga yetkazib berishda oldindan kelishilgan (shartnoma doirasida) muddatlarga rioya qilish o'ta muhim ahamiyatga ega bo'lib, bu dehqon xo'jaliklari va iste'molchi o'rtasidagi iqtisodiy manfaatli aloqalarning barqarorligini belgilaydi. Ammo mahsulotni yetkazib berish borasidagi logistik tizim faoliyati nuqtai-nazaridan iste'molchilarni oldindan ma'lum guruhlariga bo'lib olish taqozo etiladi.

Tadqiqotlar ko'rsatishicha grek yong'og'i iste'molchilarining asosiy qismi ikkinchi guruhga kiruvchi iste'molchilar bo'lib, ular uchun mahsulotni kelishilgan vaqtda kafolatli tarzda yetkazib berish muhim ahamiyatga egadir. Ushbu iste'molchilarning aksariyati o'z faoliyatini barqaror ravishda yo'lga qo'yishgan qandolatchilik korxonalari bo'lib, ular muntazam ravishda qandolatchilik mahsulotlari tayyorlashda xomayoshga (grek yong'og'i mag'zi) muhtojlik sezishadi. Tahlillarning ko'rsatishicha, mazkur iste'molchining mahsulot xarid qilishdagi yana bir xususiyati shundaki, iste'molchi mahsulot yetkazib beruvchilar tarkibini muntazam ravishda divesifikatsiyalab boradi. Bu tadbir o'z o'rnida mahsulotning kafolatli yetkazib berilishi uchun zamin tug'diradi.

Uchinchi yo'nalishdagi iste'molchilar qo'llagan strategiyaning asosini mahsulotni saqlash sarf-xarajatlarini tejash maqsadi egallaydi. Bunda mahsulotlar oraliq saqlash obyektlarini aylanib o'tgan holda bevosita iste'mol (bevosita savdoga) jarayoniga kelib tushadi. Bu jarayon saqlash xarajatlari kamayishi bilan birgalikda yetkazib berish tizimida logistik texnologiyalning atroflicha rejashtirilishini talab qiladi.

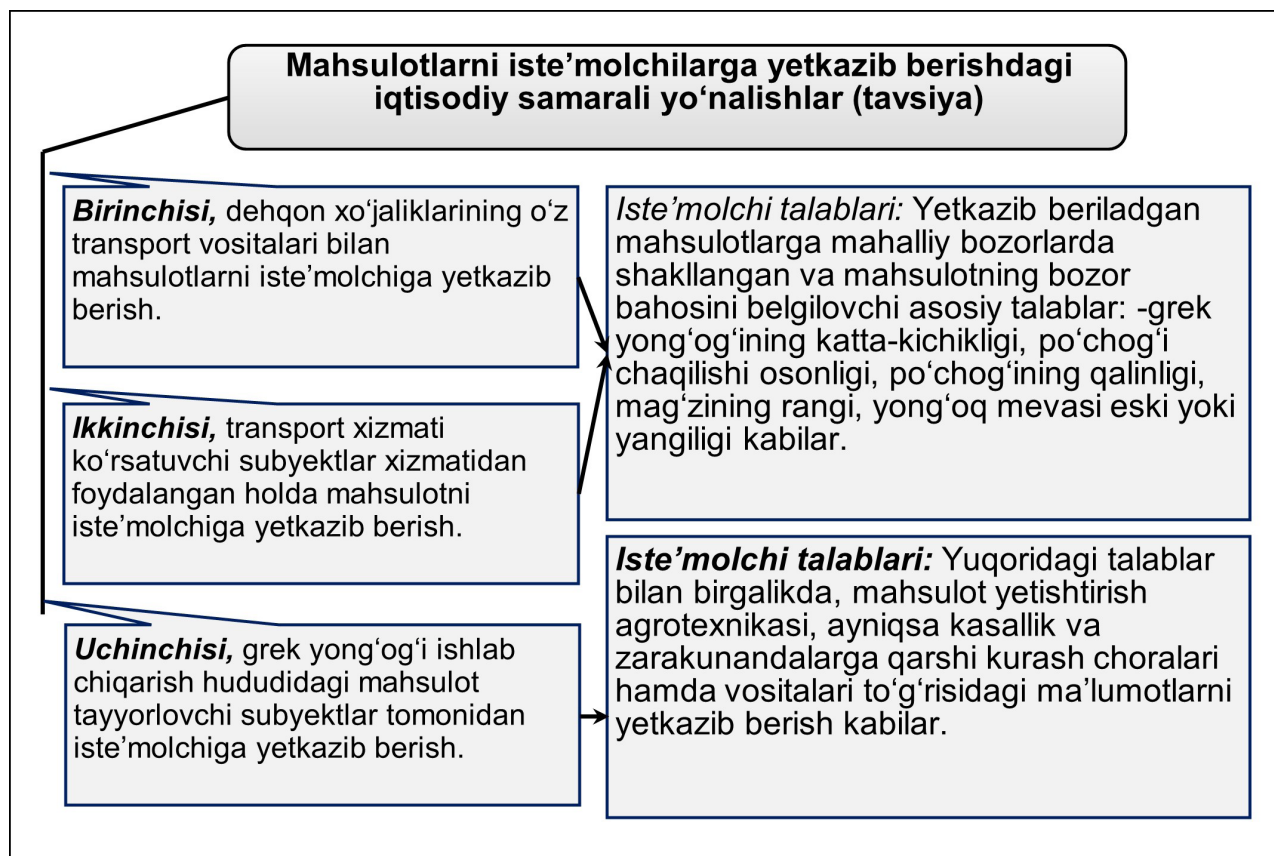
Ammo grek yong'og'ini iste'molchilarga yetkazib berish va uning savdosida mahsulotni saqlashga qulayligi boisdan avvaldan ko'p miqdorda xarid qilish va mahsulotning ombor zaxirasini yaratish orqali yetkazib berish hamda tizimidagi uzilishlarning oldini olish amaliyotidan ko'proq foydalanish lozim. Bu holda mahsulotlarni iste'molchilarga yetkazib berishning mavsumiylik xarakteri alohida ajralib turadi. Bu birinchi navbatda mahsulotni yig'ishtirib olish bilan bog'liq.

Kuzatishlar ko'rsatishicha, ko'pchilik dehqon xo'jaliklari yig'ishtirib olingan grek yong'og'ini tezroq sotish payida bo'lishadi. Ammo saqlashga qo'yiladigan boshqa qishloq xo'jaligi mahsulotlari kabi grek yong'og'i yil davomida saqlash jarayonida ortiqcha sarf-xarajatlar (murakkab va qimmat sovutish uskunlari, elektr energiyasi kabi) talab etilmasligi boisdan, bozor bahosi saqlash xarajatlari yoki tabiiy yo'qotishlar hisobiga keskin oshmasligi mumkin. Yoki kutilmagan holatda eksport hajmi ortishi hisobiga bozor bahosi bir necha marta oshib ketishi ham mumkin.

Grek yong'og'ini iste'molchilarga yetkazib yerishda transport sarf-xarajatlarini tejashga yuqoridagi kabi mutlaq va nisbiy tejash nuqtayi nazardan yondashish lozim. Transport sarf-xarajatlarini mutlaq tejashda mahsulotlarni tashish jarayonidagi transport xarajatlari miqdorini kamaytirish nazarda tutilsa, nisbiy tejashda tashiladigan bir kilogramm mahsulot hisobiga (so'm/kg yoki so'm/tonna-km) transport sarf-xarajatlarni kamaytirish nazarda tutiladi. Agarda respublikada grek yong'og'i yetishtirish hududlari geografik joylashuvi, mahsulot yetishtiruvchi subyektlar faoliyati xususiyatlari va mahsulot yetishtirish zichligini (kg/km²), bitta xo'jalik hisobiga mahsulot hajmini hisobga oladigan bo'lsak, transport xarajatlarini mutlaq tejashning muhim yo'llaridan biri – bu yuk tashish hayvonlaridan keng foydalanish hisoblanadi. Bunda grek yong'og'i yetishtiruvchi dehqon xo'jaliklari doirasida mahsulotni tayyorash masalasi nazarda tutilmoqda. Chunki grek yong'og'i bugungi kunda plantsiyalarda emas, balki asosan qishloqlar aholisi tomorqalarida yetishtirilmoqda.

Mazkur holatda grek yong'og'ini iste'molchilarga yetkazib berishda hududlar kesimida qo'shimcha mobil logistik bo'g'inlar (asosan, tadbirkorlik subyektlari yoki yong'oq yetishtiruvchilar kooperativlari) faoliyatini yo'lga qo'yish zarurati paydo bo'ladi. Yoki logistik xizmatlar ko'rsatuvchi kichik hajmli mobil subyektlar faoliyatini qamrab oluvchi infratuzilmani rivojlantirish orqali mazkur masalani hal etish mumkin.

Demak, yuqoridagi vaziyatlarni inobatga oladigan bo'lsak, grek yong'og'ini iste'molchilarga yetkazib berish quyidagi uchta yo'l bilan amalga oshirilishi maqsadga muvofiq (3-rasm):

3-rasm: Yetishtirish sharoitini hisobga olgan holda grek yong'og'ini iste'molchilarga yetkazishdagi samarali yo'nalishlar³

Uchinchi holatda esa, yuqorida tilga olingan talablardan tashqari, iste'molchi tomonidan mahsulotning saralanganligi, grek yong'og'ining navlari bo'yicha bir xilligi (ba'zan), yetkazib berish vaqti va miqdori kabi talablar ham qo'yilishi mumkin. Shu jihatdan mazkur yetkazib berish yo'nalishi qiymat yaratuvchi yo'nalish bo'lsada, dehqon xo'jaliklarining mahsulot iste'molchilari tomonidan qo'yilayotgan talablardan bir qadar uzilib qolishiga olib keladi. Shuning uchun ham tayyorlovchilar tomonidan bozorning (iste'molchining) talabini dehqon xo'jaliklariga yetkazib berish bilan ham shug'ullanishi lozim bo'ladi. Bunda yog'oqning navlariga, yong'oq mevasining katta kichikligiga, mag'zining rangi kabi sifat ko'rsakichlariga qo'yilayotgan talablar bilan birgalikda, dehqon xo'jaliklarini grek yong'og'i mevalarining zararlanishining oldini olishga e'tibor qaratgan holda mahsulot yetishtirish agrotexnikasi, ayniqsa, kasallik va zarakunandalarga qarshi kurash usul va vositalari to'g'risida ma'lumotlar yetkazish bo'yicha ham xizmatlar ko'rsatish muhim sanaladi.

Tahlillar ko'rsatishicha, faqatgina yirik logistik tuzilmalargina maxsus transport vositalari avtoparkini saqlash imkoniga ega. Demak, grek yong'og'i bozorida xizmat ko'rsatuvchi subyektlarning mobilligini ta'minlash orqali ularning faoliyati iqtisodiy samaradorligini oshirish mumkin. Masalan, xizmat ko'rsatuvchi nafaqat grek yong'og'ini iste'molchiga yetkazishda, balki boshqa mahsulotlar tashish uchun (poliz, sabzavot, mevalar, go'sht va sut, chorva mollari, qurilish mollari, yem-hashak) ham mo'ljallangan bo'lishi, uzoq qishloqlar sharoitida logistik tizim barqarorligini ta'minlaydi.

XULOSA

Bugungi kunda grek yong'og'ini iste'molchilarga yetkazib berish oldidan tayyorlovchi subyektlar ularning ixtisoslashuvi hisobiga xizmatlar sifatini oshirish imkoniyatlari kengayadi. Shu nuqtayi nazardan bizning fikrimizcha, grek yong'og'ini iste'molchilarga yetkazib berish masalalari doirasida qator tadbirlarni amalga oshirishlari maqsadga muvofiq. Jumladan:

- dehqon xo'jaliklari tomonidan ishlab chiqarilgan grek yong'og'ini saralash – mahsulotlarning savdoga chiqishi oldidan partiyalariga tovarlilik ko'rinishi berish va sifatini yaxshilash nuqtayi nazardan tegishli tadbirlarni bajarish bilan bog'liq texnik imkoniyatlarni kengaytirib borish;

- qadoqlash – grek yong'og'ini navlarga ajratgan holda mahsulotni bozordagi baho segmentiga moslashtirish, mahsulot qadoqlarini transportga o'tirish va tushirishga qulayligini oshirish nuqtayi nazaridan tegishli tadbirlarni amalga oshirish;
- tayyorlangan va iste'molchilarga chiqariladigan grek yong'og'i partiyalari doirasida sifat nazoratini yo'lga qo'yish – mahsulotning turli zamburug'lar, ifloslantiruvchi qo'shimchalar, chang bilan ifloslanish kabi holatlarning oldini olgan holda, gigiyenik talablarni ta'minlash va ishlab chiqaruvchi (bu yerda asosan, alohida dehqon xo'jaligi emas, balki alohida hududlar, qishloqlar e'tiborga olinadi) imidjini yaratish (masalan, Bo'stonliq yong'oqlari yoki Parkent yong'oqlari kabi) nuqtayi nazaridan amalga oshiriladigan tadbirlar;
- mahsulot qadoqlarining bozorgir (iste'molchini o'ziga jalb qilishi) bo'lishi bilan birgalikda, gigiyenik talablarga javob berishini ta'minlashi, oziq-ovqat mahsulotlari uchun belgilangan zamonaviy organik ishlab chiqarish normalarini e'tiborga olish;
- yong'oq yetishtiruvchi dehqon xo'jaliklarini qadoqlash idishlari bilan ta'minlash – xizmatlarning mobilligi va universalligini oshirish nuqtayi nazaridan tegishli tadbirlardan foydalanish talab etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yong'oq ishlab chiqaruvchilar va eksport qiluvchilar uyushmasini tuzish va uning faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi PQ-3025-sonli qarori. 2017-y. www.lex.uz
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Respublikada o'rmonlardan foydalanish samaradorligini oshirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-4424-sonli qarori. 2019-yil 23-avgust.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 28-yanvardagi "O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligini rivojlantirishning 2020-2030-yillarga mo'ljallagan strategiyasida belgilangan vazifalarni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4575-sonli qarori.
4. Inobatov A.B. Grek yong'og'ining yetishtirishda istiqbolli navlardan foydalanish samaradorligi// "Agroiqtisodiyot". Toshkent, 2021.
5. Inobatov A.B. Dehqon xo'jaliklarida grek yong'og'ini yetishtirish imkoniyatlarini rivojlantirishning o'rni va ahamiyati // "Xorazm Ma'mun akademiyasi axborotnomasi". Xiva, 2022.
6. Inobatov A.B. Dehqon xo'jaliklarida grek yong'og'i yetishtirish samaradorligini oshirish masalalari// "Agroiqtisodiyot". –Toshkent, 2022.
8. Xushmatov N., Inobatov A. "Dehqon xo'jaliklarida grek yong'og'i yetish-tirishning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'nalishlari" Monografiya. "Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi". –Toshkent, 2021.
9. Khushmatov N.S., Inobatov A.B. "Resource-saving technologies in the cultivation of walnuts in terms of conomic evaluation methodological approaches" Journal of Contemporary Issues in Business and Government Vol. 27, –№1, 2021. – P-ISSN: 2204-1990; E-ISSN: 1323-6903 // <https://cibg.org.au/pdf> // –P. 957-968.
10. Inobatov A.B., N.S.Khushmatov "Pricing formation and market variability characteristics in walnut cultivation and its delivery to consumers" Turkish Journal of Computer and Mathematics Education Vol.12 No.7, 294-301 online: 16 April 2021. – P. 294-301.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.